

SZAKÉRTŐI VÉLEMÉNY

Budapest, 2023. március 14.

Megbízó:

MNB-Ingatlan Kft.
1013 Budapest
Krisztina krt. 32.

2/2 m. példány

0314/01/2023 számú szakértői vélemény
Készült 2 darab nyomtatott példányban
1/1 és 1/2 példányt Megbízó kapja

Einspach Gábor
Kulturális javak igazságügyi szakértője
005529
1054 Budapest
Honvéd utca 8. 1/2.

I. A megbízás tárgya

A megbízási szerződés aláírását követően áttanulmányoztam a rendelkezésemre átadott dokumentációt, majd felvettem a kapcsolatot a képeket felajánló Deák Erika Galériával. Ezt követően elvégeztem a szükséges anyaggyűjtést, melynek elsődleges forrásai a szakirodalomban, az internetes adatbázisokban, illetve a saját szakértői adattáramban tárolt adatok voltak. A szakvélemény alapja a megbízótól kapott dokumentáció és a Deák Erika Galériában lefolytatott szemle volt. A szemlét 2023. március 9-én folytattam le, a szemlén rajtam kívül jelen voltak a galéria munkatársai. A szemlén a műveket megvizsgáltam, a szemlén készített fotódokumentációt a szakvélemény tartalmazza.

II. Moizer Zsuzsa munkásságának ismertetése

Moizer Zsuzsa (Budapest, 1979) elsősorban akvarelljeiről és olajfestményeiről ismert, de időnként rajzokat, szobrokat és installációkat is készít. Önarcképsorozatokkal kezdett munkássága egy idő után tágabb jelentésrendszerbe került, ugyanakkor az élet alapvető élményeit (érzékiesség, szexualitás, születés, halál, misztérium) boncolgató képek megőrizték személyes, intim jellegüket. Moizer festményei és rajzai a művész belső utazásainak, vívódásainak lenyomatai, amelyek

az álmok és a lélek világába vezetnek. A dolgok lényegi természetének, illetve a tudatalatti feltárására törekvő alkotó képei a figuralitás és az absztrakció határán egyensúlyoznak. A lány formavilágú és színvilágú, legtöbbször csak két-három színnel és ezek kombinációival megfestett képeken a figurális részletek körvonalai fokozatosan feloldódnak, misztikus hangulatot kölcsönözve a műveknek. Moizer figurái transzparenszek és

puhák, még a rajzain megjelenő, erősen kontúros testek is belefolynak a vonalak vezette összefonódások forgatagába. Az alkotó valóságos környezetéből, legyen az egy hawaii utazás vagy a pusztaszabolcsi műtermet körülölelő buja növényzet, inspirálódó kompozíciók Moizer belső tájaivá transzformálódnak, amelyek leginkább a női identitáskeresés és a nemi szerepek kérdései felől közelíthetők meg. Moizer Zsuzsa 2004-ben diplomázott a Magyar Képzőművészeti Egyetem festő szakán. Egy évvel később elnyerte a Strabag Festészeti Díjat, majd 2007-ben a Smohay-díjat. 2010-ben a bécsi Alte Schmiede Kunstverein, 2014-ben pedig a Collegium Hungaricum ösztöndíjasa volt Rómában. Műveit több egyéni kiállításon mutatta be hazai galériákban és intézményekben: Budapesten a Deák Erika Galériában (2005-től 2021-ig), a Liget Galériában (2007) és az Óbudai Társaskör Galériában (2019), Dunaújvárosban a Kortárs Művészeti Intézetben (2012, 2005, 2004), valamint Székesfehérváron a Szent István Király Múzeumban (2007). Művei rendszeresen szerepelnek hazai és nemzetközi csoportos tárlatokon, láthatóak voltak többek között a Magyar Nemzeti Galériában, a

Ludwig Múzeumban, a Budapest Galériában, az Ernst Múzeumban, valamint külföldön Rómában, Berlinben, Saint-Étienne-ben, Moszkvában, Belgrádban és Strasbourgban. Alkotásai megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galéria, a kismartoni Esterházy-gyűjtemény, illetve a székesfehérvári Szent István Király Múzeum kollekcióiban, de számos fontos magángyűjtemény gerincét is alkotják. A művész Budapesten és Berlinben él és dolgozik.

III. A műtárgypiac vizsgálata, referenciák

Fontos az érték megállapításánál a piac általános állapota, a kereslet és kínálat összefüggései. Az elmúlt időszakban egyre erősödő piacot látunk a magyar művészet kiemelkedő teljesítményei esetében, mely nem ritkán 200 millió forintot is meghaladó árakat jelenthet. A klasszikus piac vonatkozásában az értéksáv Munkácsy Mihály, Rippl-Rónai József vagy Csontváry Kosztka Tivadar esetében ezt messze meghaladó nagyságú is lehet. Ugyanakkor nagy jelentőségű, múzeumi rangú remekművek rendkívül ritkán kerülnek a műtárgypiacra. Magyarországon az aktuális kultúrpolitikának, az állami vásárlásoknak és az erősödő gyűjtői érdeklődésnek köszönhetően nagyon jelentős felértékelődés figyelhető meg a nemzeti festészet vonatkozásában. Általánosságban kijelenthető, hogy a magyarországi műtárgypiac – a koronavírus-járvány okozta piaci leállások kivételével – a 2008-as válság óta eltelt időszak legjobb periódusát éli. A klasszikus és modern művek piacán folyamatosan születnek az életműrekordok, a háború utáni és kortárs művészeti piac pedig, követve a nemzetközi trendeket, soha nem látott prosperitást mutat. Az elmúlt évek magyar kulturális sikertörténete a hatvanas-hetvenes évek neoavantgárd törekvéseinek karrierje. Az aukciósházak utóbbi időben megélénkült aktivitása a háború utáni és kortárs művészet területén pedig újabb vevőket, gyűjtőket vonz erre a területre.

A nemzetközi piac legdinamikusabb szegmense a háború utáni és kortárs művek piaca, itt a legmagasabb az árindex növekedése és a teljes forgalom szempontjából is ez az egyik legfontosabb időszak. A magyar születésű, itthon tanult, de külföldre emigrált művészeink, mint Reigl Judit vagy különösen Hantai Simon elképesztően magas, Hantai esetében akár sokmillió eurós árai az itthon élő művészek, az egész magyarországi kortárs árszínvonalára is pozitívan hat, erősíti a gyűjtők és a befektetési szándékú vásárlók bizalmát a piacban. Mára a világ legfontosabb kánonképző múzeumainak gyűjteményébe eljutottak olyan itthon élő klasszikusai az Iparterv-generációnak, mint Keserü Ilona, Maurer Dóra, Nádler István, Bak Imre vagy Jovánovics György alkotásai, és ez a műkereskedelmi árakban gyakran többszörös áremelkedést jelentett. Nem kérdés, hogy a kelet-európai művészetre irányuló egyre nagyobb nemzetközi figyelem előtérbe helyezheti a fenti művészek későbbi alkotói periódusainak eredményeit is, sőt, a kortársaik művészetét is. A 2019 nyarán nyílt, mintegy másfél évig nyitva tartó Maurer Dóra-kiállítás a londoni Tate Modernben fontos állomása volt ennek a folyamatnak. Nagyon fontos impulzust jelentettek a háború utáni és kortárs piacnak a Virág Judit Galéria tematikus, kifejezetten ezt a szegmenst célzó árverései, ahol már jól látható volt egy addig a klasszikus és modern magyar képzőművészet iránt érdeklődő gyűjtők bekapcsolódása, és ehhez csatlakozott a Kieselbach Galéria, amely 2020 telén nem árverést rendezett, hanem eladásos kiállítását az acb Galériával közösen összerakott kortárs anyaggal egészítette ki, jelentős sikerrel. A nemzetközi piacra az elmúlt évtizedben folyamatosan áramlott a pénz, elsősorban a kiemelkedő, múzeumi rangú művek értek el sokszor elképesztően magas rekordárakat. Jól megfigyelhető az a tendencia, mely nemcsak ezek felkutatására, de körüknek bővítésére is vonatkozik. Ennek része a kelet-európai művészet felértékelődése, a graffiti térhódítása, de még a modern mesterek piacán is bővül a legrágább művészek listája. Jó példa erre az európai

modernizmus eddig második vonalba tartozó mesterei piacra kerülő legjobb műveinek rekordárai vagy az ázsiai, elsősorban kínai mesterek sokszoros áremelkedése is. Az a tény, hogy a Nagyházi Galéria kortárs kiállítótér nyitott, a Virág Judit Galéria már 600 négyzetméterem mutat be programszerűen sokszor kortárs művészetet, a Kieselbach Galéria építi kortárs galériáját, a BÁV és a Pintér Galéria aukciós anyagában egyre több a kortárs művészet körébe sorolható alkotás, azt jelzi, hogy a legfontosabb hazai piaci szereplők ezt a területet látják a legdinamikusabban fejlődőnek, és ez az a terep, ahol még remekművek a legnagyobb sűrűségben érhetőek el.

Az online kereskedelem egyre nagyobb szeletet hasít ki a piacból, és ez nemcsak az aukciók széleskörű elektronikus hozzáférését jelenti, de az internetes kereskedelmi portálok forgalma is folyamatosan, jelentős értékben emelkedik. A koronavírus-járvány magával hozta az online aukciók és a hibrid árverések térnyerését a hazai piacon is, ami egyfelől a gyűjtői, vásárlói kör kiszélesedését eredményezte, másfelől a kínálati oldalon is megkönnyítette a belépést az új szereplők számára. Az elmúlt években nemcsak az általános képzőművészeti árverések száma nőtt, de a kortárs művekre fókuszáló aukciók száma is.

A hazai és a globális műkereskedelem kiemelkedő évet zárt 2021-ben. A világ vezető aukciósházainak eredményei alapján a nemzetközi piac nemcsak a pandémia előtti szintre tért vissza, de a valaha volt legjobb évét produkálta. A 2022-re elképzelhetőnek tartott visszaesés nem következett be, sőt: a legnagyobb árverezőházak történeteik legjobb eredményeiről számoltak be. A Christie's 8,4 milliárd dolláros forgalma rekordteljesítményt jelentett, 18%-os növekedést produkálva a tavalyihoz képest – jóllehet ez a szám nem csak a művészeti aukciók eredményeit tartalmazza. A Sotheby's 8 milliárd dollárral ugyancsak a valaha volt legjobb eredményét érte el (bár a műtárgyak értékesítése ezen belül 7%-os visszaesést mutat az előző évhez képest), illetve a Phillips is 8%-os növekedést tudhatott magáénak 1,3 milliárd dolláros forgalmával. Andy Warhol *Shot Sage Blue Marilyn* (1964) című alkotása történelmet írt: 195 millió dolláros árával ez lett minden idők második legdrágább, aukción értékesített tétele Leonardo da Vinci *Salvator Mundi*-ja után. Ezekhez a kedvező eredményekhez ugyanakkor nagyban hozzájárult néhány kimagasló minőségű magángyűjtemény (pl. a Paul Allen-gyűjtemény) elárverezése – ezek nélkül nem lenne ilyen pozitív az éves mérleg. Az is kérdés, hogy az olyan globális válságjelenségek, mint a COVID, az Európában dúló háború és a magas infláció, hogyan hatnak a későbbiekben a műtárgypiac alakulására. A piaci hangulat romlását jelezheti az NFT-k példátlan visszaesése: a 2022. januári csúcshoz képest ez a szegmens 98%-ot esett az év végére. Ugyanakkor a kortárs alkotások népszerűsége, különösen a 40 év alatti művészeké, az ún. ultrakortársaké, jelentős növekedést mutatott 2022 első félévében, több mint 200 millió dolláros forgalmat generálva és a csúcskategóriában figyelemre méltó árszintemelkedést hozva. Például az ultrakortárs piac egyik fiatal favoritjának, a 32 éves brit Flora Yukhnovichnak a munkái 3 millió dollár feletti összegekért keltek el, míg Matthew Wong alkotásaiért egyenként közel 6 millió dollárt fizettek. A nemzetközi műkereskedelem a negatív külső tényezők és az egyes területeken tapasztalható visszaesések ellenére jó évet zárt tavaly.

Az élő magyar művészek aukciós forgalma 2022-ben háromszorosára nőtt az előző évhez képest, és elérte az 1,67 milliárd forintot. A tavalyi aukciós eredmények alapján az élő magyar művészek rangsorát a Londonban élő, 1992-es születésű Bozó Szabolcs vezeti 401,4 millió forintos aukciós forgalmával, annak ellenére, hogy az alkotó mindössze tavaly áprilisban debütált az aukciós piacon. Bozó után Keserü Ilona (312,6 millió Ft) és Maurer Dóra (216,8 millió Ft) következik, majd a 2022 decemberében elhunyt Bak Imre (211,2 millió Ft), Nádler István (142,9 millió Ft) és Molnár Vera (115,8 millió Ft). A nem élő magyar művészek rangsorát 2022-ben elért aukciós eredményeik alapján Victor Vasarely (1,82 milliárd Ft), Hantai Simon (1,44 milliárd Ft), Vaszary János (1,1 milliárd Ft), Rippl-Rónai József (669,1 millió Ft), Czóbel Béla (343,7

millió Ft), Aba-Novák Vilmos (310,4 millió Ft), Perlrott Csaba Vilmos (273,3 millió Ft), Patkó Károly (272,4 millió Ft), Scheiber Hugó (248,6 millió Ft) és Batthyány Gyula (227,7 millió Ft) vezetik. A hazai aukciós piac tavalyi egyik legnagyobb eredménye, hogy Rippl-Rónai József *A geszti kastély kertjében* című festményéért 300 millió forintot fizettek a Virág Judit Galéria aukcióján, így ez a festmény lett az év legmagasabb áron eladott alkotása, és a valaha volt második legdrágább tétel, amit magyarországi árverésen értékesítettek. Rippl-Rónai József az egyik legkeresettebb alkotó a magyar aukciós piacon: ezt támasztja alá az is, hogy az övé lett 2022 második legdrágább alkotása is – *Enteriőr* című képe 200 millió forintért talált gazdára a Virág Judit Galéria aukcióján. Ezen a listán Rippl-Rónait Patkó Károly és Vaszary János követi egy-egy életműrekorddal (180 és 165 millió Ft), majd Márffy Ödön, Aba-Novák Vilmos, Kondor Béla, Perlrott Csaba Vilmos és Keserü Ilona következik a sorban. Először fordult elő, hogy itthon élő magyar művész alkotása bekerült az év tíz legdrágább tétele közé és olyan sem volt még soha, hogy egy ma is aktív művész munkájáért kilenc számjegyű összeget fizettek volna. A *Sírkövek 2.* című festmény 110 millió forintos leütési árával tehát történelmet írt, felkerülve az élő magyar művészek top 10-es, hazai aukciós eladási listájának élére 2022-ben. Keserü Ilona tavaly abszolút dominálta itthon a piacot a kortársak legfelső árszegmensében; tíz műből ötnek ő volt a szerzője. Rajta kívül Maurer Dóra, Nádler István és Bak Imre művei kerültek fel a tavaly legdrágábban értékesített alkotások listájára. Ebben a legfelső szegmensben folytatódott az árak gyors emelkedése: az élő művészek körében a tíz legdrágább tétel átlagára tavaly óta 55%-kal, 28,9 millióról 45 millió forintra nőtt. Az eredményekből az is jól látható, hogy a legnagyobb kereslet az 1960–1970-es években készült alkotások iránt mutatkozik.

IV. A szakértői értékmeghatározás módszere

Az eddigi szakértői munka során felgyűlt, a szakértői adattárban található, valamint a forgalmazóknál lefolytatott szemléken összegyűjtött adatokat beépítettem az érték meghatározásába. A szakvélemény kialakításánál felhasználtam a szakirodalomban és az internetes adatbázisokban található adatokat is, a művész életrajzána az artportal.hu és a wikipedia.hu vonatkozó szócikkeit is használtam. A forgalmi érték meghatározásánál figyelembe vettem az alkotó elhelyezkedését a magyar művészeti kánonban és a művek elhelyezkedését Moizer Zsuzsa életművében. A megállapított forgalmi értékeket befolyásolta a művek témája, mérete, technikája is. Megvizsgáltam a műtárgypiac jelenlegi helyzetét és az adott alkotóra vonatkozó kereslet és kínálat összefüggéseit. A művek állapota szintén fontos tényező volt az érték kialakításánál. A szakvéleményben szereplő művek a lefolytatott szemlén kifogástalan állapotban voltak.

V. Az érték megállapítása

Moizer Zsuzsa a fiatal magyar festőgeneráció meghatározó, egyedi hangvételű tagja. Festményei a természeti inspirációk és belső víziók által életre keltett színek és formák kavalkádjából bontakoznak ki. A lét alapvető kérdéseit feszegető, lágy formavilágú képei az identitáskeresés és a nemi szerepek problematikái felől közelíthetők meg. Akvarelljein, olajfestményein és rajzain az álom és a valóság határmezsgyéjén mozgó képi világ bomlik ki. Az elsődleges piacon a művészt képviselő Deák Erika Galéria hazai és nemzetközi presztízse és következetes munkája a garancia arra, hogy a

művész életműve rangos hazai és nemzetközi köz- és magángyűjteményekben képviselve legyen. A galéria többször állította ki nemzetközi vásárokon Moizer Zsuzsa műveit, a mellékletben szereplő árak igazodnak az eddigi árképzés arányrendszeréhez.

A vizsgált művek az életmű jellegzetes és kitűnő minőségű alkotásai. A mellékletben szereplő művek együttes bruttó alsó becsértékét 15,2 millió forintban, bruttó felső becsértékét 18,4 millió forintban határozom meg. A szakvéleményben szereplő művek Moizer Zsuzsa eredeti, hiteles, sajátkezű művei. A becsült forgalmi érték nem tartalmazza az alkotások adás-vételi tranzakciója során esetlegesen felmerülő adó, díj és járulék terheket, valamint a szállítási, biztosítási, állagmegóvási, elhelyezési költségeket.

A művek a Miniszterelnökség védett kulturális javakat tartalmazó adatbázisában nem szerepelnek. Az elérhető adatok alapján a mellékletben szereplő alkotások mindegyike forgalomképes, egyik darab sem lelhető fel az eltűnt, lopott vagy jogellenesen külföldre vitt kulturális javakat tartalmazó adatbázisban.

Felhasznált irodalom:

Youhu. *The New Generation of Hungarian Contemporary Art.* Szerk. Rieder Gábor – Sárvári Zita. Kieselbach Galéria, Budapest, 2022.

<https://artportal.hu/lexikon-muvesz/moizer-zsuzsa-7342/>

<http://www.deakerikagaleria.hu/index.php/muveszek/item/82-lang-hu-moizer-zsuzsa-lang-lang-en-zsuzsa-moizer-lang>

Alkotás fotója	Művész	Alkotás cím	Év	Technika	Méret	Alsó becserkék	Felső becserkék
	MOIZERZSUZA	Lustica	2021	olaj, vászon	50 x 40 cm	700 000 HUF	800 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Táj4.	2017	olaj, vászon	39,5 x 30 cm	600 000 HUF	700 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Virágzás I. / Blossom	2019	olaj, vászon	100 x 150 cm	2 000 000 HUF	2 400 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Csillag / She Shines	2019	olaj, vászon	110 x 120 cm	1 800 000 HUF	2 200 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Tavaszi / Spring	2019	olaj, vászon	110 x 120 cm	1 900 000 HUF	2 300 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Álom a húsról / Place of Hidden Feelings	2017	olaj, vászon	150 x 160 cm	2 500 000 HUF	2 900 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Táj / Vízíó	2017	olaj, vászon	60 x 80 cm	1 000 000 HUF	1 400 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Születés / Birth	2019	olaj, vászon	150 x 160 cm	2 300 000 HUF	2 700 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Az éneklő virág	2016	olaj, vászon	80 x 80 cm	1 200 000 HUF	1 600 000 HUF
	MOIZERZSUZA	Sárga virágok szigete	2016	olaj, vászon	70 x 100 cm	1 200 000 HUF	1 400 000 HUF

15 200 000 HUF 18 400 000 HUF

